

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
Institut mezioborových studií Brno

Výrobkové pirátství jako sociálně patologický jev ve společnosti

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
JUDr. Jaromír Soukup

Vypracoval:
Vladimír Šeda

Brno 2005

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Výrobní pirátství jako sociálně patologický jev ve společnosti“ zpracoval samostatně a všechny prameny, z nichž jsem čerpal, jsem uvedl v seznamu použité literatury.

.....

Vladimír Šeda

Poděkování

Děkuji panu JUDr. Jaromíru Soukupovi, vedoucímu bakalářské práce,
za metodickou pomoc a odborné vedení při zpracování bakalářské práce.

.....

Vladimír Šeda

OBSAH

ÚVOD	1
1 ZÁKLADNÍ POJMY Z OBLASTI AUTORSKÉHO PRÁVA	3
1.1 DUŠEVNÍ VLASTNICTVÍ A NEHMOTNÉ STATKY	3
1.2 PRÁVNÍ ÚPRAVA OBLASTI AUTORSKÝCH PRÁV	4
1.3 AUTORSKÉ DÍLO	5
1.3.1 Audiovizuální dílo	6
1.3.2 Hudební dílo	6
1.3.3 Počítačový program	7
1.4 AUTORSKÉ PRÁVO	7
1.5 POJEM PIRÁTSTVÍ	9
1.6 POJEM AUTOR	11
2 FORMY PIRÁTSTVÍ	12
2.1 AUDIOPIRÁTSTVÍ	12
2.1.1 Kopírování a následná distribuce bez souhlasu oprávněné osoby	12
2.1.2 Užití díla bez souhlasu autorů při veřejné produkci	14
2.2 PIRÁTSTVÍ AUDIOVIZUÁLNÍCH DĚL	17
2.3 SOFTWARE PIRÁTSTVÍ	18
2.3.1 Jednotlivé formy softwarového pirátství	20
2.3.2 Výroba nelegálního software	21
3 SUBJEKTY PODÍLEJÍCÍ SE NA BOJI PROTI PIRÁTSTVÍ	24
3.1 NESTÁTNÍ SUBJEKTY	24
3.2 STÁTNÍ ORGÁNY	27
4 VÝVOJ TRESTNÉ ČINNOSTI NA ÚSEKU AUTORSKÝCH PRÁV.....	28
4.1 STATISTIKY POLICIE ČR	28
4.2 STATISTIKY IFPI ČR	29
4.3 STATISTIKY BSA	30
5 SOCIÁLNÍ ASPEKTY	34
5.1 KRIMINOGENNÍ FAKTORY	34
5.2 PRŮZKUM ÚROVNĚ PRÁVNÍHO VĚDOMÍ	35
5.2.1 Pracovní hypotéza	35
5.2.2 Metoda ověření hypotézy	36
5.2.3 Zpracování výsledků	36

5.2.4 Výsledná zjištění	37
5.3 BUDOUCNOST	37
ZÁVĚR	39
RESUMÉ	40
ANOTACE	42
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	44
PŘÍLOHA č. 1	1

ÚVOD

Pro vypracování své bakalářské práce jsem si zvolil téma výrobkové pirátství jako patologický jev ve společnosti. Problematika výrobkového pirátství patří do rozsáhlé skupiny práv k duševnímu vlastnictví. Kriminalita na úseku porušování práv k duševnímu vlastnictví, a tím pádem i porušování autorských práv má v současné době vzestupnou tendenci. Jedná se zejména o vzrůstající výši způsobených škod u zjištěných trestných činů páchaných na tomto úseku. Úmyslně uvádím pouze u zjištěných trestných činů, neboť je nutné mít na paměti, že tato trestná činnost se vyznačuje obrovskou latencí. Problémy a dopady tohoto jevu na samotné tvůrce duševních hodnot a potažmo na fiskální politiku státu nabývají značných rozměrů. V souvislosti s tímto jde rovněž o negativní hodnocení samotné České republiky v rámci globalizovaného světa.

Podrobnější část své práce věnuji problematice výrobkového pirátství na úseku porušování autorských práv s tím, že jsem vzhledem k rozsahu práce musel eliminovat problematiku práv k výsledkům tvůrčí činnosti postrádající individuální povahu a v oblasti autorských práv se převážně zabývám otázkou softwarového pirátství a audiopirátství, což jsou pro dnešní dobu nejtypičtější příklady projevů tohoto asociálního produktu. Jedná se o oblast, která sice není v policejní praxi považována za závažnou trestnou činnost, nicméně vzhledem k jejímu velkému rozšíření, k výši škod, které jsou touto trestnou činností způsobeny a vzhledem k pro Českou republiku zavazujícím mezinárodním smlouvám, je třeba i této oblasti věnovat náležitou pozornost ze strany orgánů činných v trestním řízení.

V předkládané práci jsem postupoval v první řadě uvedením a vysvětlením některých základních pojmů spojených jak s duševním vlastnictvím, tak především s právem autorským. Tato obecná část je doplněna přehledem současné právní úpravy v oblasti autorských práv, zhodnoceny jsou zde jednak naše zákonné normy, ale také mezinárodní smlouvy z této oblasti,

které Česká republika ratifikovala.

V dalších částech je práce zaměřena na nejčastější oblasti páchaní trestné činnosti v souvislosti s porušováním autorských práv. Dále je uveden přehled subjektů podílejících se na ochraně autorských práv v České republice se stručným popisem jejich činnosti na úseku autorskoprávní ochrany. V následujících kapitolách uvádím přehled vývoje trestné činnosti na tomto úseku a jako podklad k vypracování této části byly využity i některé interní statistiky subjektů, které se podílejí na ochraně duševního vlastnictví.

Při práci jsem využil zejména metodu ověření hypotézy a v její rámci jsem zvolil průzkum mezi studenty formou anonymního písemného dotazníku.

V závěrečné části práce jsem se snažil alespoň částečně nastínit sociální chápání tohoto společenského jevu a jeho vnímání mezi našimi občany. Zároveň jsem si dovolil nastínit určitá řešení do budoucna, jejichž zavedením by mohlo být provedeno částečné či celkové potlačení tohoto negativního jevu.

1 ZÁKLADNÍ POJMY Z OBLASTI AUTORSKÉHO PRÁVA

1.1 Duševní vlastnictví a nehmotné statky

Samotný pojem „nehmotné statky“ platná právní úprava v ČR se neužívá, tento pojem je však používán v české právní nauce. Nehmotné statky jsou předmětem duševního vlastnictví a jsou výsledkem tvůrčí činnosti lidí a jejich intelektu. Duševní vlastnictví je nezávislé na hmotném substrátu, a jako nehmotný statek může být užíván kdykoliv a kdekoliv na celém světě, neomezeným počtem subjektů a bez újmy na své podstatě. Podle článku 2 Úmluvy o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví lze pod pojem „duševní vlastnictví“ zahrnout práva k :

- literárním, uměleckým a vědeckým dílům,
- výkonům výkonných umělců, zvukovým záznamům a rozhlasovému vysílání,
- vědeckým objevům,
- vynálezům,
- ochranným známkám, obchodním jménům a názvům,
- průmyslovým vzorům a modelům.

Z tohoto výčtu je zřejmé, že práva k duševnímu vlastnictví zahrnují větší okruh práv než jenom práva autorská. Vzhledem k tomu, že práce má být především zaměřena na práva autorská, budu se nadále věnovat z celého širokého spektra právům k duševnímu vlastnictví této oblasti.

1.2 Právní úprava oblasti autorských práv

Vzhledem k nadnárodní povaze předmětu regulace autorského práva, tuto problematiku u nás upravují jednak právní normy českého právního řádu a jednak mezinárodní smlouvy, kterých je Česká republika účastníkem.

V našem právním řádu je zakotvena občansko právní, trestně právní, jakož i správně právní ochrana práva autorského a tzv. souvisejících práv. Úprava vychází z Listiny základních práv a svobod, zákon č. 2/1993 Sb. (dále jen Listina), jež je součástí ústavního pořádku ČR. Podle článku 34 odst. 1 Listiny jsou práva na výsledky tvůrčí činnosti chráněna zákonem. Občanský zákoník, zákon č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů, změn a doplňků, obsahuje obecnou úpravu občansko právních vztahů, mezi které patří jako zvláštní oblast i právo autorské. Úprava vztahů v oblasti autorského práva je vymezena zvláštním zákonem a to zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), který nabyl účinnosti 1.12. 2000 a kterým byl zrušen předchozí zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých.

Porušování autorského práva lze postihnout v některých méně závažných případech jako přestupek podle § 32 odst. 1 písm. a) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích ve znění pozdějších předpisů. V uvedeném případě je možné uložit pokutu až do výše 15.000,-Kč. Jinak je takové jednání posuzováno jako trestný čin porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle ustanovení § 152 trestního zákona, za který zákon umožňuje uložit trest odnětí svobody až na dvě léta, peněžitý trest nebo propadnutí věci a v případě, že takovým činem je získán značný prospěch nebo je spáchán ve značném rozsahu, umožňuje zákon uložit trest odnětí svobody v rozmezí šesti měsíců až pěti let.

Jak již bylo uvedeno, vychází naše právní úprava z mezinárodních smluv v této oblasti přijatých. Základním mezinárodním dokumentem je Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl z roku 1886 ve znění pařížské revize z roku 1971. Nejvýznamnější úmluvou na mezinárodní úrovni

upravující práva výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů a práva rozhlasových a televizních organizací je Mezinárodní smlouva o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových organizací, která byla sjednána v roce 1961 v Římě tzv. Římská úmluva a v platnost vstoupila 18.5. 1964. Bývalé Československo se stalo jejím členem 14.8. 1964, publikována byla vyhláškou č. 192/1964 Sb. V současné době k ní přistoupilo více než 50 států. Další významná úmluva je Úmluva o ochraně výrobců zvukových záznamů proti nedovolenému rozmnožování jejich zvukových záznamů, uzavřená v Ženevě ze dne 29. října 1971, která byla sjednána z iniciativy Mezinárodní federace fonografického průmyslu IFPI. Československo k ní přistoupilo dne 15.1. 1985 a vyhlášena byla ve Sbírce zákonů pod č. 32/1985 Sb.

Dalšími neméně významnými mezinárodními úmluvami jsou Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví tzv. Dohoda o TRIPS uzavřená v Marrakéši dne 15.4. 1994 jako součást Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO) (příloha č. 1), která včetně dohod k ní připojených, vstoupila v platnost dne 1.1. 1995 a to i pro Českou republiku a Obchodní dohoda s USA mezi vládou ČSFR a USA, která vstoupila v platnost dne 17.11. 1990. Jedná se o závazek k zavedení přiměřené a účinné ochrany pro duševní vlastnictví.

Přehled nejvýznamnějších právních předpisů v oblasti autorského práva je uveden v příloze č. 1 této práce.

1.3 Autorské dílo

Předmětem ochrany autorského práva je autorské dílo. Tento pojem je vymezen v § 2 zákona č. 121/2000 Sb. autorského zákona, který v prvním odstavci stanoví, že předmětem autorského práva je dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo

význam. Dále zde zákon demonstrativně uvádí výčet děl a stanoví, že dílem je zejména dílo slovesné vyjádřené řečí nebo písmem, dílo hudební, dílo dramatické a dílo hudebně dramatické, dílo choreografické a dílo pantomimické, dílo fotografické a dílo vyjádřené postupem podobným fotografii, dílo audiovizuální, jako je dílo kinematografické, dílo výtvarné, jako je dílo malířské, grafické a sochařské, dílo architektonické včetně díla urbanistického, dílo užitého umění a dílo kartografické. Z uvedeného je zřejmé, že rozhodujícím znakem pro splnění podmínky autorskoprávní ochrany je, že dílo musí být výsledkem tvůrčí činnosti autora jako fyzické osoby a nepřihlíží se k formě vyjádření díla, ani k účelu nebo k hodnotě výsledků této činnosti. V dalším odstavci téhož paragrafu je uvedeno, že za dílo se považuje též počítačový program, je-li původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvorem. Pro autorské dílo je typická jeho relativní nezávislost na čase a místě. Autorská díla mohou být vnímána a užívána nezávisle na věci.

1.3.1 Audiovizuální dílo

Ustanovení § 62 odst. 1 autorského zákona uvádí, že dílem audiovizuálním je dílo vytvořené uspořádáním děl audiovizuálně užitých, ať již zpracovaných, či nezpracovaných, které sestává z řady zaznamenaných spolu souvisejících obrazů, vyvolávajících dojem pohybu, buď doprovázených zvukem či nikoli, vnímatelných zrakem, a jsou-li doprovázeny zvukem, vnímatelných i sluchem. Pojem „audiovizuální dílo“ byl nahrazen pojmem dřívejším (obsahově totožný) „dílo filmové a dílo vyjádřené podobným způsobem“, a jsou jím myšlena zejména díla kinematografická a televizní.

1.3.2 Hudební dílo

K pojmu hudební dílo se v komentáři k autorskému zákonu dočteme, že patří mezi umělecká a podle tradičních výkladů nauky je výrazovým

prostředkem hudebního díla spojení a sled tónů, tedy dílo vyjádřené výrazovými prostředky hudby, tj. spojením a sledem tónů určeným pravidly hudebního umění, čímž se míní zejména melodie, harmonie a rytmus.

1.3.3 Počítačový program

Podle platné správní úpravy ve smyslu autorského zákona jsou předmětem ochrany autorského práva všechny počítačové programy, pokud splňují pojmové znaky děl podle tohoto zákona, a jsou chráněna jako všechna jiná autorská díla. Podle § 62 citovaného zákona je počítačový program, bez ohledu na formu jeho vyjádření, včetně přípravných koncepčních materiálů, chráněn jako dílo literární.

1.4 Autorské právo

Autorské právo je další ze specifických oblastí širšího komplexu právních disciplín, které jsou souhrnně označovány jako práva duševního vlastnictví. Toto právní odvětví úzce souvisí s oblastí občanskoprávních vztahů a ve vazbě na občanský zákoník je třeba autorský zákon chápat jako *lex specialis*.

Předmětem autorského práva v objektivním smyslu jsou díla literární, vědecká a umělecká. V této podobě jsou vyjádřeny a zachyceny základní hodnoty lidské kultury od nejjednodušších prehistorických výtvarných projevů až po velice komplikované tvůrčí postupy, které využívají technicky náročné vyjadřovací prostředky, jenž z valné většiny podmiňují samotný vznik a existenci specifických druhů autorských děl.

Autorské právo lze rovněž chápat ve smyslu subjektivním, který nám především definuje oprávnění plynoucí či vznikající samotnému autorovi ve vztahu k dílu, jenž bylo jeho tvůrčí činností vytvořeno.

Tvůrčí autorská činnost a její produkty, kterými jsou autorská díla, jsou již sama ze své podstaty určena k tomu, aby byla uplatněna ve společnosti a přímo působila k pozitivnímu rozvoji kultury v nejširším smyslu. Tvorba autorů není a z principu nemůže být izolovaným samoučelným jevem. Tento aspekt řadí každou tvůrčí činnost mezi činnosti společenské, zaměřené v konečném efektu na společenské uplatnění a tedy na prezentaci před užší či širší veřejností. Toto společenské poslání mohou realizovat pouze díla :

- jež jsou vyjádřena v objektivní smyslově percepční formě
- jsou jako taková sdělitelná navenek
- jež cestou smyslového vnímání mohou působit na příjemce.

Je naprosto transparentní, že společenské uplatnění díla může být realizováno zejména jeho zpřístupněním veřejnosti, tedy jeho **prezentací či reprodukcí**. Tyto procesy můžeme vnímat jako procesy prezentace či reprodukce hmotné formy (*zpřístupnění originálu, či rozmnožení výtvarného díla*) či nehmotné formy (*provozováním hudebního díla*). Jako druhá z těchto kategorií může být vnímána i prezentace díla prostřednictvím dalších technických zařízení (*vysílání daného díla rozhlasem , televizí atp.*) Jiné druhy děl předpokládají při svém společenském uplatnění spolupůsobení dalších fyzických či právnických osob, což se zejména týká kategorie divadelních a hudebních děl při jejich scénickém nebo koncertním provozování, jehož realizaci zajišťují výkonní umělci a další interpretů.

Autorské dílo jako předmět autorského práva je vždy výsledkem duševní tvůrčí činnosti autora, a to ve své nehmotné podobě (*hudební skladba, film, kniha, software*). Předmětem ochrany zde tedy není **”hmotný substrát díla”** (*audio či video kazeta, CD, CD-R*), na kterém je dílo vyjádřeno či zachyceno. Jako předmět autorského práva musíme vnímat vždy pouze nehmotné intelektuální tvůrčí sdělení a nehmotnou materii daného objemu papíru či jiného materiálu, pomocí kterého je dílo šířeno. Právě touto podstatou, kdy předmětem ochrany je daná nemateriální hodnota spojená s jistým druhem

tvůrčího vyjádření, se řadí autorské právo do systému práv k nemotným statkům.

Nedovolené užívání autorských děl a výkonů výkonných umělců musíme bezvýhradně považovat za **”krádež”** i když specifického charakteru. Jde o krádež, která svým motivem a důsledky je stejně pokleslá a společensky nebezpečná jako každé jiné asociální jednání obdobného charakteru, jehož cílem je přisvojování si majetku druhých. Je zarážející a velmi znepokojivé, jak tolerantně a velkoryse přistupujeme k tomuto negativnímu patologickému jevu, který ve svých důsledcích poškozujeme společnost, jak nedostatečně ovlivňuje veřejné mínění a tím do jisté míry sebe sama.

Zarážející je na celé této problematice skutečnost, že nikdo nezpochybnuje kulturní potřeby a jejich uspokojování, které představují významnou kategorii ve společenském žebříčku hodnot. Nikdo také nezpochybnuje skutečnost, že užití jakýchkoli materiálních statků je nezbytné kompenzovat zaplacením protihodnoty. Oproti tomuto nedovolené a protiprávní užití nemateriálních hodnot spočívající v rabování a krádeži autorských děl je považováno veřejným míněním nanejvýš za společenský prohřešek.

1.5 Pojem pirátství

V našem právním řádu není pojem ”pirátství” přesně definován, přestože pirátství je problémem velice závažným. Pirátství ve všech různých formách je globálním celosvětovým jevem, který funguje na obdobných mechanismech a na základě obdobných motivací v celém světě. Termín pirátství se stal synonymem celosvětově vysoce nebezpečného jevu úzce spjatého s rozvojem technologií, synonymem pro jednu z nejnebezpečnějších trestných činností moderní doby páchanou v oblasti porušování autorských práv.

Označení pirátství či piraterie nelze považovat za zcela přesné v souvislostech této bakalářské práce a vystihující podstatu daného jevu. Navozuje se zde myšlenka, že tento pojem může dokonce do jisté míry svádět k zlehčujícím a romantizujícím představám o podstatě a důsledcích tohoto závažného protispolečenského jevu. S odvoláním na dále uvedené důsledky, které jsou podpořeny fakty o této činnosti je nutno zcela nekompromisně označit toto jednání za krádež specifického charakteru, ale přesto za kriminální činnost, která je co důsledků a motivů stejně pokleslá a společensky nebezpečná, jako každé jiné přisvojování si majetku druhých.

Z hlediska jazyka lze pravděpodobně původ pojmu "pirátství" hledat v anglicky mluvících zemích, protože zde se začalo toto označení používat pro námořní lupiče, a jedna z prvních forem "pirátství" se odehrávala na moři. Jednalo se o několik separatistů, kteří přímo v oceánu loupili obchodní lodě dopravující z východní části světa zboží a cenné předměty, což je nejvíce rozšířené významové užití.

Původ tohoto označení, tak jak jej v dnešních souvislostech chápeme, musíme hledat již v 50. a na počátku 60. let, kdy docházelo k realizaci rozhlasového vysílání z lodí zakotvených mimo teritoriální vody jednotlivých států, kam by jinak tato nelegální činnost související s nelegálním užitím autorských děl spadala. Pro označení těchto lodí se v dané době vžilo souhrnné označení "pirátské vysílačky". Poté co jejich činnost v polovině 70. let ustala, zabydlel se v odborné terminologii tento pojem jako terminus technicus pro činnost spočívající v nedovoleném užívání výsledků duševní tvůrčí činnosti.

Světová organizace pro ochranu duševního vlastnictví WIPO oficiálně definuje pirátství v oblasti zvukových záznamů jako zhotovování nebo přípravy ke zhotovování kopií zvukových záznamů na komerčním základě a bez svolení výrobců zvukových záznamů, autorů literárních a uměleckých děl a výkonných umělců, jejichž díla a výkony jsou součástí zvukových záznamů (pirátských kopií), anebo jako balení nebo příprava k balení, vývoz, dovoz a tranzit, nabízení k prodeji, k pronájmu, k půjčování nebo k jinému šíření, jakož i držba pirátských kopií s úmyslem kteréhokoli takového počínání za předpokladu, že taková jednání se uskuteční na komerčním základě a bez

svolení výrobců zvukových záznamů, autorů literárních a uměleckých děl a výkonných umělců, jejichž díla jsou součástí zvukových záznamů.

1.6 Pojem autor

Pojem „autor“ je v autorském zákoně vymezen v § 5, který říká, že autorem je fyzická osoba, která dílo vytvořila. Toto pojetí vychází z koncepce, že tvůrčí schopností je nadána pouze fyzická osoba na rozdíl od angloamerické úpravy, kde jím může být i osoba právnická, např. výrobce filmu.

2 FORMY PIRÁTSTVÍ

2.1 Audiopirátství

Pokud bychom měli definovat pojem hudební pirátství, tak můžeme říci, že jako v každém jiném případě pirátství se jedná o neoprávněné nakládání s dílem, které je předmětem ochrany podle práva autorského, tedy v tomto případě s dílem hudebním.

Formy neoprávněného nakládání s hudebním dílem jsou různorodé. Jednak to může být kopírování a následná distribuce hudebních nosičů bez souhlasu oprávněné osoby nebo užití díla bez souhlasu autorů při veřejných hudebních produkcích. V praxi se ovšem obě formy mohou prolínat.

2.1.1 Kopírování a následná distribuce bez souhlasu oprávněné osoby

Domácí výroba a šíření hudebních nosičů

V první řadě je třeba u neoprávněného nakládání s hudebními nosiči jmenovat jejich domácí výrobu a šíření. Domácí výrobou je myšleno kopírování originálního díla nebo jinak pořízené rozmnoženiny díla na prázdný zvukový nosič. Tímto nosičem byly v minulosti převážně audiokazety. Kopírování audiokazet, vzhledem k potřebnému vybavení, které je běžně dostupné, je velmi snadné, ale kvalita takto vyráběných rozmnoženin je velmi nízká. V podstatě je na první pohled rozpoznatelné i pro laika, že se nejedná o originální nahrávky. Cena takových kazet se pohybuje někde kolem $\frac{1}{4}$ ceny originálu.

V současné době je již technika kopírování audiokazet překonána a to vzhledem k rapidnímu růstu vybavení jak firem, tak i domácností počítačovou technikou vybavenou vypalovací CD mechanikou. Kvalita vypalovaných CD

je daleko vyšší než u zmiňovaných audiokazet, v některých případech se blíží originálu. Ve většině případů jsou zdrojem k pořízení neoprávněné rozmnoženiny u audiokazet i u CD originální nosiče. V případě CD se nyní velmi často setkáváme s internetem jako původcem hudebních nahrávek a to především v jejich komprimovaném formátu MP 3.

K šíření nelegálně vyrobených kopií pak dochází různými způsoby, může to být prodejem mezi známými, na burzách, prodejem pomocí inzerce v novinách, na internetu či jinde.

Identické padělky

V praxi se dále můžeme setkat s tzv. identickými padělkami. Padělky se od pirátských kopií odlišují zejména tím, že přesně a relativně důsledně napodobují vnější vzhled předlohy. Jsou výlučně orientovány na běžného spotřebitele, protože jsou od originálu velmi těžce odlišitelné a mají schopnost zmást i rutinované obchodníky. Napodobeniny svým vzhledem téměř neodlišitelné od originálů se již delší dobu objevují na tuzemském trhu a jejich původ je ve většině případů ve východní Asii a východní Evropě. Při importu na náš tuzemský trh mají tyto padělky vzbudit dojem, že jde o plně legální dovoz autorizovaných nosičů a ve vazbě na neustále rostoucí počet lisoven v rámci celé Evropy, bude tato forma pirátství neustále získávat na významu.

Od roku 1993 se na tuzemském trhu začaly objevovat padělky audiokazet a CD, které svým charakterem a nebezpečností daleko předstihují dosavadní formy pirátství. Zboží je po grafické, technické i technologické stránce na vysoce kvalitní úrovni, tudíž je často stěží rozpoznatelné od autorizovaných výrobků. Pro laika je téměř nemožné, pro odborníka velmi náročné posoudit, zda se jedná o padělek či originální výrobek. Z toho pramení nebezpečnost takové formy pirátství, neboť laicky rozpoznat pirátský CD zamíchaný mezi originální produkci na prodejně ve v podstatě nemožné. Bezpečné rozpoznání padělku je možné jen ve speciálních laboratořích. Tato skutečnost pak ztěžuje boj proti takové formě pirátství. Nutno dodat, že tyto zdařilé padělky se na našem trhu prodávají většinou také na burzách, a to za

cenu okolo 250,-Kč za kus. V obchodní síti stacionárních prodejen, jsou však prodávány za ceny originálních produktů.

Nosiče označené nálepkou pirátské firmy

Nelehká je i situace u nahraných nosičů na které pirátský výrobce převzal (spíše odcizil) původní nahrávku pořízenou a vydanou legálním výrobcem. Tuto nahrávku šíří pod názvem své vlastní firmy, jako svou vlastní nahrávku. K bezpečnému rozpoznání takového zboží je třeba nejen vizuální prohlídka, ale často i laboratorní testy a komparace s původní zneužitou nahrávkou. Problém tohoto pirátství spočívá především v právní stránce věci. Z hlediska právního posouzení věci je třeba zkoumat, zda vůbec či na základě jaké licence byly nahrávka firmou uvedena na trh.

Nejmarkantnějším identifikačním znakem je fakt, že známí umělci a hvězdy zábavního průmyslu vydávají záznamy svých výkonů u obecně známých společností. Ty jsou v obecném podvědomí již samotnou propagací své produkce. Prodej odcizených nahrávek probíhá z velké většiny prostřednictvím zásilkových služeb s aspektem nepřesné adresy či telefonního spojení. S touto formou pirátství se v České republice setkáváme spíše ojediněle.

2.1.2 Užití díla bez souhlasu autorů při veřejné produkci

Neoprávněné užití snímků při veřejných produkcích

Provozovatelé rozhlasového a televizního vysílání a pořadatelé veřejných produkcí mají povinnost opatřit si souhlas k užití zvukového záznamu, resp. rozmnoženiny, ještě před jeho užitím. Toto stanoví autorský zákon v § 45 odst. 2 písm.a) a c). Toto svolení je udělováno ze strany ochranných organizací OSA a INTERGRAM, které vykonávají hromadnou správu práv autorů a výkonných umělců.

Při užití reprodukované hudby souhlas s užitím chráněné hudby dává OSA i INTERGRAM. Při užití chráněných děl při živém vystoupení je nutný písemný souhlas jen OSA. Zrušením vyhlášky č. 117/91 Sb., o pořádání

veřejných hudebních produkcí, kdy měl pořadatel povinnost oznámit každé konání veřejné hudební produkce obecnímu úřadu, došlo k tomu, že část pořadatelů nežádá o svolení k užití chráněných děl a tím vlastně poškozují např. při pořádání jedné diskotéky desítky autorů hudby, textů, výkonné umělce a výrobce. Uživatelem hudebních děl při veřejných produkcích je pořadatel, který rozhoduje o konání produkce.

Komerční půjčovny

Tato forma pirátství vyžaduje rozsáhlejší, zejména právní rozbor, protože se vymyká všem zavedeným schémátům na poli audiotechniky. Bude potřeba objasnit historický vývoj tohoto fenoménu pro lepší pochopení problému. Začátkem 90. let, kdy začínala práce na přeměně celé společnosti a v souvislosti s tím probíhala rovněž aproximace právního řádu této nové reality, mělo pirátství ideální podmínky pro svou existenci. Dodnes nedokonalá úprava hromadné správy práv výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů, zkosnatělost moci soudní a výkonné jsou faktory, které nečinily pirátství, a to nejen v oblasti půjčování a pronájmu, ani minimální překážky.

Na počátku roku 1991 uzavřely organizace zastupující autory, výkonné umělce a výrobce zvukových a zvukově obrazových záznamů (Ochranný svaz autorský + INTERGRAM) s podnikateli podnikajícími v oboru půjčování zvukových nosičů smlouvy o veřejném půjčování za úplatu pro vlastní potřebu vypůjčitelů na základě ustanovení § 22 autorského zákona a vyhlášky ministerstva kultury ČR č. 115/1991 Sb.. Tyto smlouvy byly uzavírány k uspokojení nároků autorů, výkonných umělců a výrobců zvukových a zvukově obrazových záznamů za odměny a náhrady. Svolení těchto subjektů si byl provozovatel půjčovny nahraných zvukových nosičů povinen opatřit.

Půjčování a prodej nahraných zvukových nosičů bylo z pohledu zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání v tehdy platném znění tzv. vázanou živností (*v současné době je platná novela živnostenského zákona, která toto podnikání změnila na živnost volnou*). K provozování této živnosti bylo nezbytně nutné kromě živnostenského zákona, obchodního a občanského zákoníku a předpisů s nimi souvisejícími ve smyslu § 31 odst. 7

živnostenského zákona respektovat i podmínky stanovené zvláštními předpisy, což byl v daném případě autorský zákon.

Podle autorského zákona náleží právo udílet svolení s dílem nakládat, zejména udílet svolení k jeho užití, tedy i půjčování ve smyslu ustanovení §§ 12 a 39 odst. 1 autorského zákona mezi výlučná práva autorů a výkonných umělců. Jedná se o právo absolutní, účinné vůči každé třetí osobě, osobnostně právní povahy, které nepřevoditelné. S dílem lze tedy nakládat pouze po předchozím svolení dotčených subjektů. Prostřednictvím již výše zmíněných organizací (INTERGRAM a Ochranný svaz autorský) bylo půjčovatelům svolení udíleno na základě smlouvy o provozování půjčoven audionahrávek.

Ve druhé polovině roku 1993 vypověděly ochranné organizace (Ochranný svaz autorský i INTERGRAM) všechny smlouvy, které měly do té doby uzavřeny s provozovateli půjčoven s účinkem k 31.12.1993. Důvodem byly skutečnosti zjištěné pozorováním, průzkumem a vyhodnocením statistik, ze kterých zejména vyplynulo, že :

a) 80% zákazníků si CD snímky půjčuje za účelem pořízení kopie (přičemž samo takové pořízení není v rozporu s autorským zákonem, pokud kopie byla pořízena pro osobní potřebu vypůjčitele a jeho nejbližších příbuzných). Zákazník si za zlomek ceny, kterou by musel zaplatit za originální nosič, pořídil legálně nahrávku, i když zaplatil tzv. tape levy, tj. poplatek podle § 13 autorského zákona, jenž je formou náhrady autorů, výkonným umělcům a výrobcům zvukových záznamů vůči výrobcům, popř. dovozcům nenahraných zvukových nosičů,

b) na každých 6 - 10 výpůjček v takové provozovně připadá 1 neprodaný CD,

c) možnost vypůjčení CD s atraktivním a aktuálním repertoárem podněcuje podnikavce k výrobě a šíření pirátských nahrávek při minimálních peněžních nákladech.

Vzhledem k výlučnému charakteru obsahu autorských práv a práv příbuzných, k němuž náleží i právo neudělit, popř. vypovědět souhlas k šíření autorských děl, od 1.1.1994 nebylo možno legálně půjčovat nahrané zvukové nosiče.

Postupem času se většina půjčoven přeměnila na bazary a z poznatků zastupujících organizací či orgánů státní správy vyplynulo, že původní provozovatelé půjčoven pokračují protizákonně v půjčování zvukových snímků formou tzv. *skrytého půjčování*, jenž je vydáváno za *prodej použitých CD*. V principu jde o to, že zákazník bazaru si koupí, nebo se zaváže, že si koupí CD se žádaným titulem, zaplatí kupní cenu a posléze titul zpětně prodá do tohoto bazaru. Provozovatel půjčovny nevrátí zpět plnou kupní cenu, ale sníží ji o tzv. manipulační poplatek, který v podstatě supluje půjčovné.

Ze strany provozovatelů takového skrytého půjčování je prezentován názor, že tato činnost je zcela legitimní a způsob podnikání zcela vyhovuje všem zákonným předpisům. Samotné konání při tzv. zpětném prodeji bylo posudky charakterizováno jako simulovaný právní úkon, ve své podstatě půjčování zastřenou formou.

Dalším způsobem, kterým jsou obcházena ustanovení autorského zákona, jsou případy vytváření jakýchsi sdružení či klubů, kde jsou všechny hudební nosiče kolektivním majetkem.

2.2 Pirátství audiovizuálních děl

Zhotovovat rozmnoženiny audiovizuálních děl a jejich následnou distribuci lze provádět pouze se souhlasem výrobců těchto děl, kteří jako vykonavatelé autorského práva mohou jediní tento souhlas udělit. Výrobce dále může pomocí licenční distribuční smlouvy udělit distribuční právo, tedy právo k užití a k distribuci určitému subjektu na území určitého státu. Takový subjekt je pak oprávněn konkrétní audiovizuální dílo za přesně stanovených podmínek a forem dále šířit na konkrétním teritoriu po stanovenou dobu.

Podmínky a formy trestné činnosti páchané porušováním autorských práv na audiovizuálních dílech jsou velmi podobné jako u děl hudebních. K veřejné produkci bývají neoprávněně užívány videokazety s nahrávkami audiovizuálních děl, které jsou však v dnešní době stále více vytlačovány modernějšími a kvalitnějšími médii a to video CD a především DVD.

V souvislosti s rozšířením DVD přehrávačů se od poloviny roku 1999 začaly stále více objevovat pirátské digitální videodisky. Obdobně jako oděh hudebních se i zde můžeme setkat se šířením filmových nahrávek v komprimovaném formátu např. v programu DivX a jiných dalších. Nutno říci, že taková úprava je vždy na úkor kvality nahrávky. Komprimované filmové nahrávky jsou šířeny pomocí internetu, kde jsou buď volně dostupné ke stažení nebo opět prostřednictvím inzerce. K prodeji jsou také využívány obvykle formy černého trhu, které jsou již uvedeny u děl hudebních (prodej mezi známými, burzy apod.).

V souvislosti s audiovizuálním dílem často dochází k jeho neoprávněnému užití k veřejné produkci. Klasickými a také nejčtenějšími příklady porušování autorského práva jsou videoprojekce ve videokavárnách, videoklubech, v autobusech dálkové dopravy, hotelových pokojích apod. Stejně tak platí u hudební produkce, že každý provozovatel si musí před projekcí zajistit souhlas nositelů práv. Poněkud odlišnou formu, nastupující především s rozvojem kabelových televizí, je neoprávněný přenos televizního vysílání, tedy vysílání bez souhlasu majitel práv. Dochází tak k porušování nejen práv televizních společností, ale i práv autorských.

2.3 Softwarové pirátství

Software je počítačovým programem, který je součástí výpočetní techniky. Je potřebný k tomu, aby jak část elektronická tak část mechanická řádně kooperovaly a dokázaly vykonat pokyny, které jim uživatel pomocí vnějších periférií počítače zadá. Program je ve své podstatě nehmotnou částí počítače, tzn. že má jistý imaginární charakter a nemůžeme se s tímto tedy hmatem seznámit. Patří do kategorie duševního vlastnictví autora či skupiny autorů, kteří jeho zveřejněním na trhu dávají jednotlivým uživatelům možnost program užívat za splnění určitých podmínek. Ve vztahu k tomuto programu má pak autor ještě další práva, která jsou mu dána autorským zákonem, který je základní právní normou pro díla z oblasti duševního vlastnictví. Vzhledem

k cenám programů na našem legálním trhu se naši uživatelé osobních počítačů snaží opatřovat programy jinými cestami. Samozřejmě, že tam, kde existuje poptávka, musí zákonitě vzniknout nabídka, tedy přesněji řečeno, nabídka se přizpůsobí poptávce. Této poptávky se okamžitě chopili někteří asociální jedinci a vznikla tak skupina osob, která rozpoutala další z nových patologických fenoménů dnešní doby, kterým je **softwarové pirátství**.

Softwarovým pirátstvím jsou tedy všechny útoky na právo autora a další práva k počítačovým programům, která jsou uvedena v autorském zákoně.

V autorském zákoně je explicitně vyjádřeno, že užití díla (v *této oblasti tedy počítačového programu*), pokud to není dovoleno přímo zákonem, lze jen se svolením autora. Současně nám autorský zákon říká, že oprávněný uživatel počítačového programu **není povinen** získat autorovo svolení či poskytnout zvláštní odměnu k pořízení rozmnoženiny, překladu nebo úpravy takového programu, potřebuje-li tuto rozmnoženinu, překlad nebo úpravu

- *pro provoz programu na počítači, pro nějž byl tento program získán;*
- *ke zjištění informací nezbytných k dosažení funkčního spojení dvou nebo více počítačových programů, pokud je taková rozmnoženina, překlad nebo úprava pořízena jím samotným nebo osobou jím určenou, nejsou-li tyto informace běžně dostupné a je-li jejich získání omezeno na části počítačového programu nezbytné k dosažení uvedeného cíle;*

- *k archivním a záložním účelům, popřípadě k nahrazení oprávněně získané rozmnoženiny, která byla ztracena, zničena nebo jinak znehodnocena.*

Samotný autor může tyto důsledky autorského zákona změkčit, tj. povolit oprávněnému uživateli více kopií. Nikdy je však nemůže zpřísnit. Pokud hovořím o oprávněném uživateli, tak mám na mysli uživatele, který software vlastní a užívá v souladu s autorským zákonem.

2.3.1 Jednotlivé formy softwarového pirátství

Softwarové pirátství lze obecně rozdělit do tří forem :

- neoprávněné užívání software
- výroba nelegálního software
- šíření nelegálního software.

Neoprávněné užívání software.

Jde v současnosti jednu z nejrozšířenějších forem softwarového pirátství, která je přímo závislá na zbývajících dvou formách a recipročně vytváří podmínky pro fungování těchto forem. Spočívá v užívání nelegálně získaných kopií, anebo v užívání legálně získaných kopií, ale na větším počtu počítačů nebo ve větším počtu než povoluje zákon či smlouva.

Toto neoprávněné užívání software můžeme ještě rozčlenit dle způsobu užití :

- tzv. domácí uživatel, který získal případně dále získává různým způsobem software pro svou osobní potřebu
- užívání nelegálního software pro komerční účely, kdy firma buď užívá pirátský software, anebo užívá větší množství kopií software než na který má licence.
- v poslední době se objevující počítačové herny.

Neoprávněné užívání software - domácí uživatel

Jedná se o jeden z nejtypičtějších způsobů páchaní softwarového pirátství. Podstatným aspektem je zde cena software a kupní síla u většiny domácích uživatelů. Je typické, že si tito domácí uživatelé z valné většiny takto opatřují software, který je výkonnější či modernější a tento software pak užívají.

Neoprávněné užívání software - komerční účely

U podnikatelů a společností, které využívají výpočetní techniku k zajištění vlastní prosperity, jde poté většinou o neochotu uvolnit finanční prostředky, kde je zpravidla motivem snížení výrobních nákladů, na nákup legálních tedy poměrně dražších kopií software a proto nakupují levnější pirátské kopie software. Úsporu, či snížení výrobních nákladů lze také docílit nakoupením legální kopie software, která je posléze instalována v rozporu s podmínkami licence do několika počítačů. I v tomto případě jde o tvrdě pirátský čin.

Neoprávněné užívání software - počítačové herny

Poslední dobou se zvláštním způsobem páčání této trestné činnosti stávají počítačové herny. Dochází zde ke vzájemné kombinaci obou předchozích užívání. Je zde užíváno pirátských kopií software anebo jsou zde legální kopie software užívány na více počítačích než povoluje licence a zákon, případně je legální nebo nelegální software nainstalován na server, který umožňuje užívání jednoho software více uživatelům v reálném čase.

2.3.2 Výroba nelegálního software

Jde především o kopírování či případné upravování původního software (*sloužící k zakrytí původu licence*).

Samotnou výrobu pirátských kopií software můžeme rozčlenit dle způsobu výroby :

- výroba průmyslová (*v lisovnách*)
- výroba manufakturní (*na vypalovacích zařízeních*)
- kopírovací služby.

Nelegální výroba - průmyslová

Jde o typický způsob výrobního pirátství, který s sebou nese velmi vysokou společenskou nebezpečnost vzhledem k dokonalosti pirátských výrobků - způsobu provedení. Neméně nebezpečná je zde rovněž možnost výroby velkého množství pirátských výrobků v minimálním čase. Tím mám

na myšlénku lisování CD ROMů v naprosto legitimních lisovnách. Domnívám se, že v tuto chvíli je namístě uvést pozitivní skutečnost, že do současné doby nebyla v naší republice zadržena zásilka pirátských CD ROMů, pocházející z některé naší lisovny. Dostatečně se však o zásobování naší republiky průmyslově vyrobeným pirátským software starají asociální jedinci či společnosti těchto jedinců hlavně ze států bývalých republik východního bloku a to nejvíce z Polska a Bulharska. Po zavedení jistých restriktivních opatření v těchto zemích se v poslední době objevuje nelegální software z republik bývalého Sovětského svazu, zejména Ukrajiny, Moldávie a Litvy, kde není chápána ochrana duševního vlastnictví nijak důsledně. Jisté procento průmyslově vyrobeného nelegálního software je k nám dováženo i ze zemí, které na ochranu duševního vlastnictví dbají. Jde o výrobce z Itálie, Holandska a kupodivu i Německa, kde na ochranu těchto práv je kladen velký důraz.

Nelegální výroba - manufakturní.

Tato kategorie v sobě sdružuje několik typických způsobů páchaní protiprávní činnosti při nelegální výrobě, resp. výrobě pirátského software, které je potřebné odlišit.

Historicky prvním typickým způsobem bylo nahrávání legálního či již nelegálního software na diskety. Tento způsob asociálního jednání pomalu ustupuje a to díky vývoji techniky, neboť na disketu je dnes možno uložit 1,44 MB software. Současný software má však vyšší nároky na prostor, který poskytuje oproti disketám CD ROM, na který je možno uložit až 650 MB software, což skýtá daleko větší možnosti.

Typický způsob pro dnešní dobu v podmínkách České republiky je slangově řečeno "pálení". Jde o přenesení zápisu legálního software na CD ROM pomocí vypalovacího zařízení tj. CD ROM mechanik, které jsou konstruovány k tomu, aby provedly zápis na prázdné CD ROM medium. Tímto byla dána nelegálním výrobcům možnost zkvalitnění a zefektivnění svých služeb, neboť na jeden CD ROM lze uložit až několik desítek různých instalací software. Tímto se stávají následky těchto činů více asociálnějšími a společensky nebezpečnějšími. CD ROM mechaniky, které mohou provádět

zápisy na nosiče CD-R, jsou sice na našem trhu stále cenově poměrně nákladné (*bráno ve srovnání s běžným spotřebitelem*), piráti - vypalovači kupují tyto CD-R mechaniky bez větších obtíží, neboť návratnost investice je zaručená a velmi rychlá. Bohužel v neprospěch autorů svědčí ten fakt, že "vypalováním" pirátských kopií software neutrpí žádnou újmu a je stále ve stejné kvalitě, což je nesporně značnou výhodou pro piráty - vypalovače. Samozřejmě, že takováto činnost je vedena s úmyslem pozdějšího prodeje a tím neoprávněného zisku, ke kterému není žádný legální či právní podklad.

Druhým z novějších oborů softwarové kriminality, jenž se v dnešní době vyskytuje je kombinace výroby nelegálního software s jeho přímým šířením cestou Internetu. K tomuto dochází tak, že nelegálně získaný software je umístěn na server Internetu, kde je posléze k dispozici všem uživatelům nadnárodní sítě Internet, čímž dochází k jeho naprosté volnopřístupnosti. Tento problém softwarové kriminality nelze jednoznačně zařadit, nicméně osobně jsem toto zařazení pojal dle prvotní nelegální výroby.

Výroba pomocí kopírovacích služeb

Nelze jednoznačně říci, že jde o typickou formu výroby pirátských kopií, přesto se domnívám, že zařazení do této kapitoly je namístě. Jde o nabídky zálohování dat a software, což v samém důsledku není v rozporu s legislativním rámcem této problematiky. Je však nutné dodržovat striktně pravidlo rozmnožení z originálního nosiče. Toto pravidlo je však klíčem k podnikatelskému úspěchu a prosperitě jednotlivých kopírovacích služeb. Je tedy naprosto transparentní, že toto pravidlo není prakticky žádným podnikatelským subjektem v tomto oboru dodržováno. Tedy ve zkrácené formě lze konstatovat, že počet vypálených kopií se řídí pouze přáním zákazníka v duchu podnikatelského hesla **"náš zákazník - náš pán"**.

3 SUBJEKTY PODÍLEJÍCÍ SE NA BOJI PROTI PIRÁTSTVÍ

3.1 Nestátní subjekty

Mezinárodní federace fonografického průmyslu (dále jen IFPI – z anglického International Federation of the Phonographic Industry) sdružuje výrobce a distributory zvukových a zvukově obrazových záznamů. Členy IFPI jsou společnosti a firmy, které vyrábějí nebo distribuují zvukové záznamy, ať už se jedná o velké nadnárodní společnosti nebo malé výrobce. Je zapsána ve Švýcarsku, její sídlo zapsané v obchodním rejstříku je v Curychu, její sekretariát je v Londýně a evropskou kancelář má v Bruselu.

Hlavní náplní činnosti IFPI je podpora a ochrana práv jejích členů. Na mezinárodní úrovni zastupuje průmysl zvukových a zvukově obrazových záznamů ve vztahu k vládám a k mezivládním organizacím. Dále IFPI usiluje o zavedení a zdokonalování legislativy v oblasti autorských práv a práv příbuzných a koordinuje činnost tohoto průmyslového odvětví na úseku boje proti pirátství. Neméně významnou roli má IFPI na úseku zákonodárství v Evropě se zaměřením na sjednocování zákonodárství v zemích Evropské unie a zaměření na problematiku zemí střední a východní Evropy.

Ochranný svaz autorský pro práva k hudebním dílům (dále jen OSA), sídlí v Praze a působí po celém území ČR. Jedná se o občanské sdružení, registrované u Ministerstva vnitra, které vykonává kolektivní správu na základě oprávnění uděleného ministerstvem kultury. OSA byla založena v roce 1919, ale k zásadnímu přetransformování došlo v roce 1991. Je sdružením skladatelů, hudebních nakladatelů, textařů, dědiců autorských práv, tedy autorů a dalších nositelů práv. OSA zastupuje autory a další nositele práv při udělování souhlasu (licence) k užití díla a při vybírání autorských odměn za tato užití, dále provádí související činnosti a vlastní

propagaci. Tyto činnosti se týkají především užití děl při veřejném nedivadelním provozování (plesy, diskotéky apod.), vytvoření filmového nebo divadelního díla, jeho veřejné pojmání a úkony s tím spojené a vysílání rozhlasem a televizí, včetně přenosu kabelového a satelitního, trvalého zachycení k výrobě zvukových a zvukově obrazových snímků, jejich šíření prodejem, pronájmem, půjčováním apod., dále ukládáním hudebních děl do paměti počítačů, skladování těchto děl v pamětech a databázích a jejich vyvolávání a pořízení děl pro vlastní potřebu.

INTEGRAM je občanským sdružením registrovaným Ministerstvem vnitra ČR. Tato společnost je na základě rozhodnutí Ministerstva kultury oprávněna k výkonu kolektivní správy autorských práv. INTEGRAM zastupuje výkonné umělce (hudebníky, zpěváky, herce, tanečníky apod.) a výrobce zvukových (výrobce CD, magnetofonových nahrávek apod.) a zvukově obrazových záznamů (hudebních videoklipů) ve výkonu majetkových práv, které jim vyplývají z autorského zákona, a to především tím, že za výkonné umělce a výrobce záznamů poskytuje oprávnění k výkonu práva užít jejich umělecké výkony a záznamy a vybírá za toto užití odměny.

Česká protipirátská unie (dále jen ČPU) je neziskové zájmové sdružení právnických osob, založené 30.6. 1992 pod názvem Unie videodistributorů a přejmenované na Českou protipirátskou unii dne 12.7. 1993. Hlavním účelem organizace je ochrana autorských práv k audiovizuálním dílům a potírání všech forem pirátství v oblasti výroby, dovozu a šíření audiovizuálních děl. ČPU zastupuje oprávněné zájmy svých členů na boji proti pirátství a omezování jeho důsledků. Za tímto účelem sdružuje jak společnosti, zabývající se filmovou a video distribucí, tak i výrobce audiovizuálních děl, televizní vysílatele a další organizace. Řádnými členy ČPU v roce 2002 byly společnosti : Bonton Home video, Bontonfilm, Centrum českého videa, Davay, Eurosport, Filmexport Home Video, HBO, Hollywood C.E., Intersonic Taunus Productions, protipirátské oddělení mezinárodní organizace Motion Picture Association, MTV, Sony Music Bonton, SPI International a Warner Bros. Mimořádným členem ČPU je

Národní filmový archiv. ČPU je v kontaktu s obdobnými organizacemi v zahraničí a účastní se výměny zkušeností v této oblasti.

Bussines Software Aliance CS (dále jen BSA) je přední světovou organizací, která se zabývá zejména prosazováním bezpečného a legálního „online“ prostředí. BSA je od roku 1998 mluvčím předních světových výrobců aplikačního softwaru. BSA vzdělává spotřebitele v oblasti řízení softwaru a ochrany autorských práv a kybernetické bezpečnosti, obchodu a ostatních záležitostí spojených s internetem. Mezi členy BSA patří společnosti Adobe, Apple, Autodesk, Avid, Bentley Systems, Borland, CNC Software/Mastercam, Internet Security Systems, Macromedia, Microsoft, Network Associates a Symantec.

Spolupráce Policie ČR a nestátních subjektů podílejících se na ochraně autorských práv je u všech velmi podobná. Pracovníci provádějí kontroly trhu a sami tak aktivně trestnou činnost vyhledávají a pokud mají podezření, že mohl být spáchán trestný čin, podávají trestní oznámení, případně předávají své poznatky či důkazy Policii ČR k prověření. Na vyhledávání této trestné činnosti také přímo spolupracují s orgány činnými v trestním řízení, účastní se v některých případech i některých úkonů, zejména domovních prohlídek či prohlídek jiných prostor. Toto má výhodu, že odborně vyškolení pracovníci těchto společností jsou prakticky na místě schopni odhalit, zda se jedná o nelegální rozmnoženiny hudebních či filmových děl, či jinou formu užívání hudebních, audiovizuálních děl, či počítačových programů v rozporu s autorským zákonem. Uvedené subjekty bezplatně vypracovávají odborná vyjádření pro potřeby trestního řízení na zajištěné zboží nebo produkty a to jak z technického hlediska tak i z hlediska právního.

Další neméně významnou činností je pořádání různých školení a seminářů a to nejen pro potřeby Policie ČR, ale také pro potřeby České obchodní inspekce, Celních a Živnostenských úřadů.

3.2 Státní orgány

Živnostenské úřady v rámci své působnosti provádějí dozor nad ochranou spotřebitele ve smyslu ustanovení § 23 odst. 6 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele ve znění pozdějších předpisů. Při této činnosti se kromě jiného zaměřují v živnostenských provozovnách na případný prodej neoprávněných rozmnoženin v rozporu s autorským zákonem.

Česká obchodní inspekce (dále jen ČOI) byla zřízena na základě zákona č. 64/1986 Sb., O České obchodní inspekci ve znění pozdějších změn a doplňků. ČOI je orgánem státní správy v přímé podřízenosti Ministerstvu průmyslu a obchodu. Má celorepublikovou působnost a organizačně je členěna na ústřední inspektorát, jenž řídí ústřední ředitel a jemu podřízené inspektoráty. ČOI je rozpočtovou organizací a její hlavní náplní je dozor nad dodržováním obecně závazných předpisů v oblasti ochrany spotřebitele, bezpečnosti výrobků a v oblasti dodržování některých fiskálních zájmů státu. Pracovníci ČOI jsou při provádění kontrol oprávněni vstupovat do provozoven, ověřovat totožnost fyzických osob, které jsou kontrolovány nebo osob zastupujících, od těchto osob požadovat potřebné doklady, údaje a písemná nebo ústní vysvětlení, odebírat za náhradu od osob potřebné vzorky výrobků k posouzení jejich kvality nebo k posouzení, zda není spotřebitel klamán, požadovat odstranění zjištěných nedostatků, vstupovat do objektů výrobce, dovozce nebo distributora a vyžadovat předložení příslušné dokumentace a poskytnutí pravdivých informací. Pracovníci ČOI mohou požadovat po kontrolované osobě, aby tato zajistila a předložila odborná vyjádření autorizované osoby k předmětu dovozu, případně může inspektor ČOI za náhradu přizvat autorizovanou osobu. ČOI je oprávněna zajistit výrobky nebo zboží, které neodpovídá zvláštním právním předpisům. Může rovněž uložit pokutu až do výše 1 milionu Kč, a při opětovném porušení až do výše 2 milionů Kč.

4 VÝVOJ TRESTNÉ ČINNOSTI NA ÚSEKU AUTORSKÝCH PRÁV

4.1 Statistiky Policie ČR

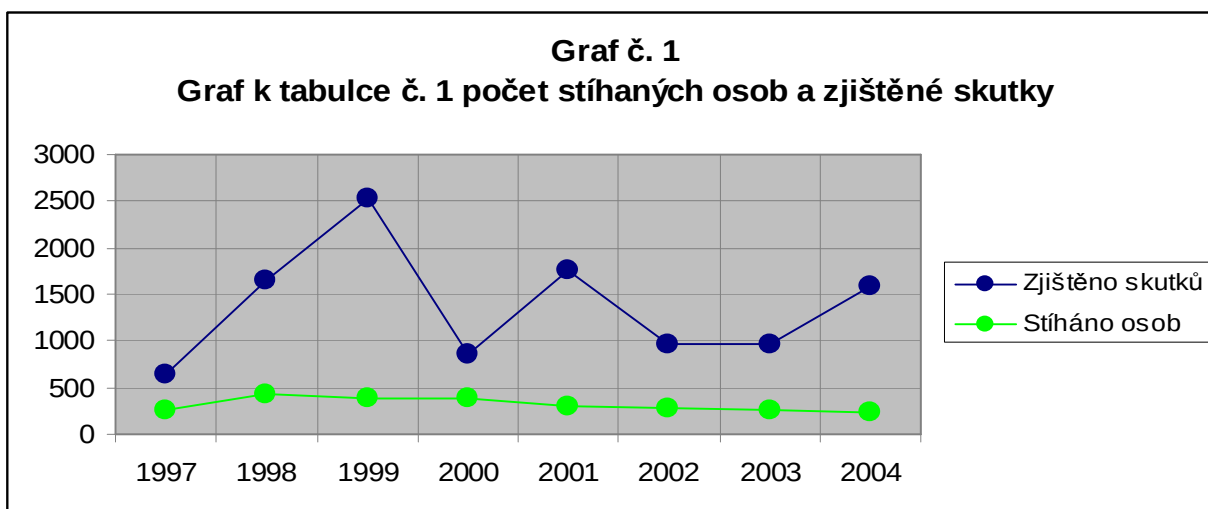
Při hodnocení stavu vývoje trestné činnosti na úseku porušování autorských práv jsem vycházel ze statistického přehledu Policie ČR – jedná se pouze o počty v souvislosti se spácháním trestného činu porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 152 trestního zákona.

Tabulka č. 1 – Vývoj trestné činnosti v oblasti porušování autorských práv v období roku 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Zjištěno skutků	650	1656	2520	847	1750	975	971	1582
Objasněno skutků	640	1654	2511	840	1742	909	901	1575
Stíháno osob	251	436	385	390	298	285	248	246
Škoda v tis. Kč	7892	3332957	79575	12068	90289	23930	173759	211929

Z tabulky, která byla vypracována podle údajů statistického výkazu kriminality vedeného Policií ČR, je zřejmé, že zatímco od roku 1997 až do roku 1999 počet spáchaných trestných činů stoupá, v roce 2000 došlo k jeho prudkému snížení, v roce 2001 se opět téměř zdvojnásobil oproti roku 2000 a od roku 2001 klesá, tento klesající trend naznačuje i zatím neúplný údaj za rok 2003. I když v roce 2001 došlo ke zvýšení počtu zjištěných skutků, je třeba si všimnout toho, že se ale výrazně snížil počet trestně stíhaných osob, což naznačuje fakt, že kriminalita v této oblasti nestoupala tak, jak by se mohlo zdát podle údajů o zjištěných a objasněných skutcích. Počet trestně stíhaných osob se plynule snižuje od roku 1998.

Uvedené údaje lze názorně demonstrovat na následujícím grafu.

4.2 Statistiky IFPI ČR

IFPI ČR sleduje vývoj trestné činnosti na úseku porušování autorských práv v souvislosti s hudebními nosiči nejen podle hledisek statistiky Policie ČR, ale zahrnuje do statistik výsledky činnosti dalších státních orgánů, které plní úkoly v oblasti boje proti pirátství, kromě Policie ČR se tedy jedná o Českou obchodní inspekci a Celní orgány. Po zahrnutí výsledků těchto organizací do této statistiky, uvádí IFPI za období let 1999 až 2004 následující údaje.

Tabulka č. 2 – Porovnání zjištěných údajů za období r. 1999 až 2004 dle IFPI ČR

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Počet případů	434	374	521	763	971	1582
Škoda v tis. Kč	32695	55865	41969	120662	173759	211929

Z těchto údajů je patrné, že dochází od roku 2000 k pozvolnému vzestupu sledovaných ukazatelů. Podle údajů a závěrečných zpráv společnosti

IFPI ČR je možné, že tento stav „objektivně odráží prohloubení a zintenzivnění protipirátského boje“. Údaje z roku 2001 svědčí o tom, že nedošlo k očekávané stagnaci na poli pirátství k hudebním nahrávkám. Uvedená skutečnost spíše svědčí o tom, že stále více se daří odhalovat významnější případy a to zejména svým objemem a rozsahem. Nárůst může být i ukazatelem toho, že dochází ve větší míře než dříve k odhalování a postihování osob na vyšších úsecích organizačních struktur hudebních pirátů. Jinými slovy řečeno, že již nejde pouze o postihování jednotlivých prodejců jako koncových distributorů.

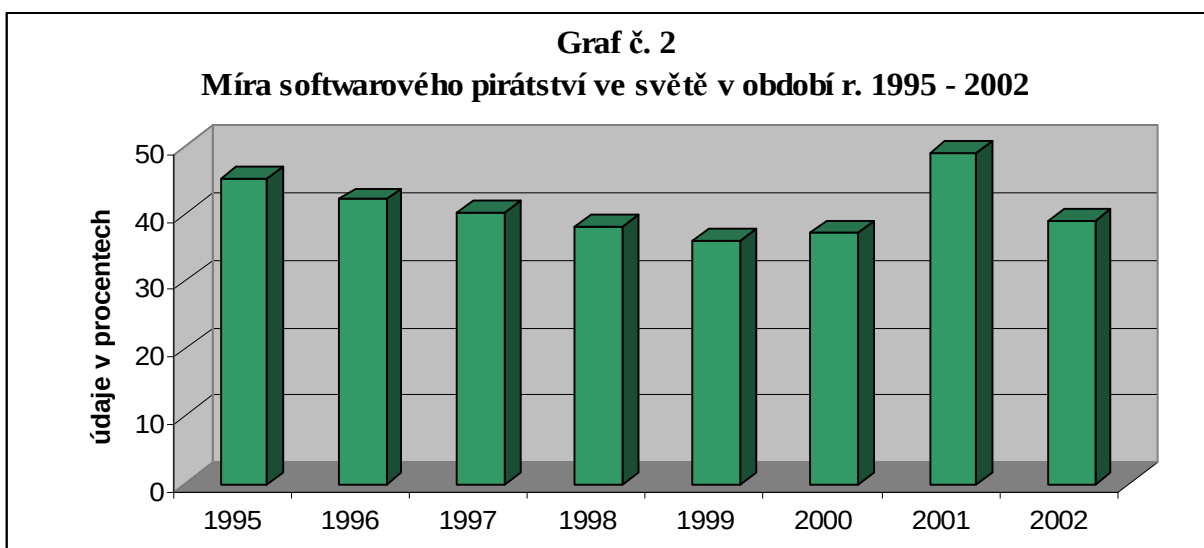
Pro názornost údajů slouží shora uvedená tabulka č. 2 porovnávající sledované ukazatele. Pro potřeby přehlednosti dat v tabulce byly při jejím vytvoření údaje o škodách zaokrouhleny na statisíce. V tabulce je pak dobře demonstrován růst škod v souvislosti s hudebním pirátstvím, zejména je zřejmý prudký nárůst v roce 2004 oproti roku 2003.

4.3 Statistiky BSA

Možnosti srovnání s údaji ve světě, či alespoň v Evropské unii, jsou vzhledem k dostupnosti respektive jejich nedostupnosti omezené. Nicméně podařilo se pro potřeby zpracování bakalářské práce získat velmi podrobné a přehledné statistiky společnosti BSA o vývoji softwarového pirátství ve světě i v evropských státech, které dále uvádím.

Společnost BSA od roku 1995 sleduje celosvětový vývoj na úseku porušování autorského práva v oblasti software a každoročně tyto údaje zveřejňují spolu s výročními zprávami. Odtud také následující čísla.

V grafu č. 2 je znázorněn přehled míry softwarového pirátství ve světě v letech 1995 – 2002 (údaje za roky 2003 a 2004 v současné době nejsou dostupné). Údaje míry softwarového pirátství jsou posuzovány jako množství obchodního aplikačního softwaru instalovaného v jednotlivých letech bez licence.

Z hodnot uvedených v grafu je zřejmé, že od roku 1995 se míra softwarového pirátství snižovala, v roce 2000 pak došlo k dalšímu snížení, ale naopak došlo k mírnému zvýšení, v roce 2001 došlo k prudkému zvýšení, a to až na úroveň roku 1995, a v roce 2002 došlo opět k poklesu. Zvýšení v roce 2001 dle mého názoru bylo zapříčiněno tím, že koncem roku 2000 byly na trh dodány dvě nové verze oblíbeného operačního systému společnosti Microsoft Windows 2000 a Windows Millenium. V souvislosti s tím, došlo ke zvýšené poptávce po těchto produktech i na černém trhu.

V následující tabulce č. 3 jsou opět uvedeny údaje v procentech o míře softwarového pirátství ve světě za stejné období, ovšem údaje jsou rozděleny podle jednotlivých destinací - tedy západní a východní Evropa, severní Amerika, Latinská Amerika, Asie a Tichomoří a Afrika je posuzována společně se Středním východem. Česká republika je posuzována společně se zeměmi východní Evropy.

Tabulka č. 3 – Výsledky studie BSA o softwarovém pirátství ve světě

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Západní Evropa	49	43	39	36	34	34	37	35	36
Východní Evropa	83	80	77	76	70	63	67	71	70
Severní Amerika	27	28	28	26	26	25	26	24	23
Latinská Amerika	76	69	64	62	59	58	57	55	63
Asie Tichomoří	64	55	52	49	47	51	54	55	53
Střední východ Afrika	78	74	65	63	60	55	52	49	55

Z tabulky přehledu softwarového pirátství ve světě je zřejmé, že nejvíce se s tímto problémem potýká východní Evropa a s ní na srovnatelné úrovni Latinská Amerika a Střední východ s Afrikou. I zde je zřejmý trend pozvolného poklesu hodnot až do roku 2001, kdy dochází opět k mírnému nárůstu. Nejmenší hodnotu vykazuje Severní Amerika a to stabilně po celou dobu sledování. V USA jsou hodnoty po celé období vůbec nejnižší na celém světě, pohybují se okolo 25%. Naopak zeměmi s nejvyšší mírou softwarového pirátství je Vietnam a Čína s hodnotami pohybujícími se mezi 91-99% ve sledovaném období.

Toto tedy byly hodnoty celosvětové, nyní budou uváděny hodnoty se zaměřením na některé vybrané státy západní a východní Evropy, tedy podle členění Evropy společností BSA.

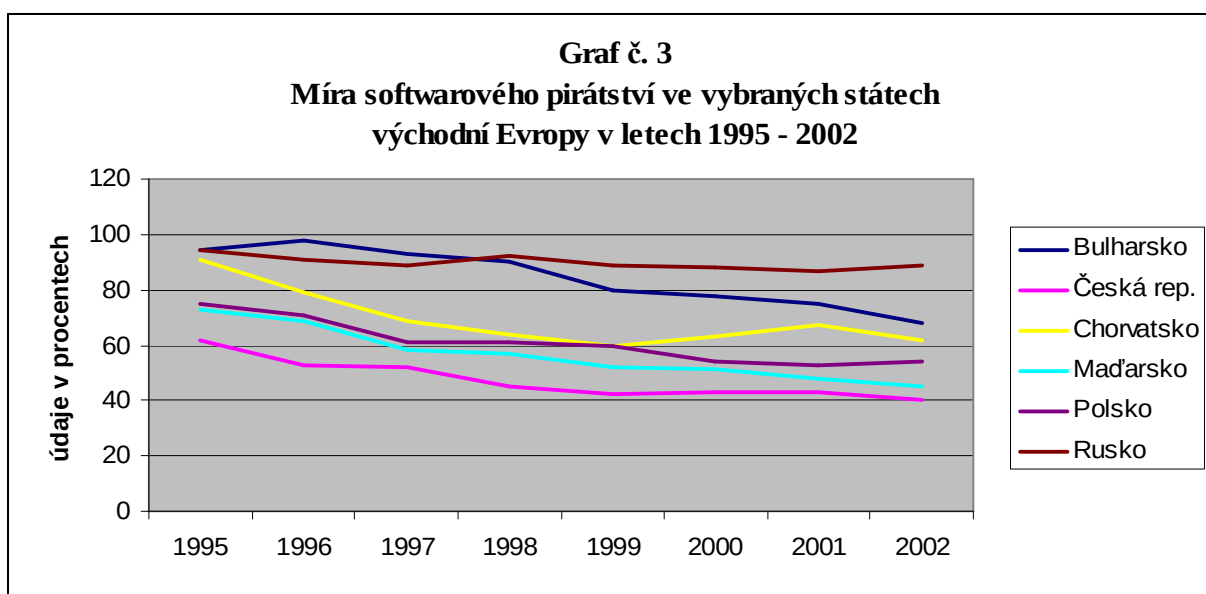
Tabulka č. 4 – Výsledky studie BSA o softwarovém pirátství v západní Evropě

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Itálie	61	55	43	45	44	46	45	47
Německo	42	36	33	28	27	28	34	32
Rakousko	47	43	40	38	36	37	33	30
Řecko	86	78	73	74	71	66	64	63
Velká Británie	38	34	31	29	26	26	25	26

Hodnoty míry softwarového pirátství v některých zemích západní Evropy jsou u jednotlivých států dosti odlišné. Nejvyšší míru vykazuje stabilně Řecko po celé sledované období, ve stejném intervalu dosahuje nejnižší míry Velká Británie, a hned po ní Německo. Z tabulkových hodnot je viditelné markantní postavení Řecka, jako státu s nejvyššími naměřenými hodnotami. Jinak je z tabulky patrný u všech států pozvolný pokles či stagnace sledovaných hodnot.

Tabulka č. 5 – Výsledky studie BSA o softwarovém pirátství ve východní Evropě (vybrány pouze některé státy)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Bulharsko	94	98	93	90	80	78	75	68
Česká rep.	62	53	52	45	42	43	43	40
Chorvatsko	91	79	69	64	60	63	67	62
Maďarsko	73	69	58	57	52	51	48	45
Polsko	75	71	61	61	60	54	53	54
Rusko	94	91	89	92	89	88	87	89

Ve východní Evropě v porovnání se západní je situace odlišná. Na první pohled je zřejmé, že hodnoty se pohybují spíše v horní polovině, tedy mezi 50 a 100%. Výjimkou je Česká republika, která ve srovnání s ostatními státy východní Evropy vykazuje nejnižší hodnoty. Nejvyšších hodnot, pohybujících se na hranici kolem 90% a lehce přes 90%, dosahuje Rusko.

5 SOCIÁLNÍ ASPEKTY

5.1 Kriminogenní faktory

Formy a způsoby této asociální činnosti na úseku duševního vlastnictví jsou odvislé od předmětu zájmu pachatele, kterým tedy mohou být ochranné známky, jejichž použitím u druhořadých výrobků se zvyšuje jejich prodejnost. Dále pak jednotlivá díla mající charakter hudební, filmový, televizní, či software, u nichž je prodejnost zvyšována lukrativně nízkou cenou, někdy předstihem před oficiální výrobou, distribucí a prodejem (např. Píseň pro Dianu byla pirátsky natočena a distribuována dříve než oficiálním výrobcem).

Na základě stavu a vývoje tohoto asociálního jevu na úseku duševního vlastnictví lze precizovat určité kriminogenní faktory, které tuto činnost negativně ovlivňují. Jde především o :

- nízkou úroveň právního vědomí jak u pachatelů trestné činnosti, tak i u potencionálních zákazníků a uživatelů,
- rychlý rozvoj trhu s pirátským zbožím a růst počtu podnikatelských subjektů působících v dané oblasti,
- snahy o nalezení odbytu za každou cenu a s tím spojená nabídka zboží za lukrativní, velmi nízké ceny v porovnání s cenami originálních výrobků
- poměrně nízká kupní síla potencionálních zákazníků
- podceňování a určité přehlížení této trestné činnosti ze strany orgánů činných v trestním řízení,
- nejasnost a nejednotnost výkladu skutkových podstat zájmových trestných činů,
- nejednotnost postupu jak policejních orgánů, tak i orgánů státní správy při potírání trestné činnosti, nepružnost reakce na vývoj v dané oblasti,
- nepružné soudnictví a to jak obchodní, tak i občanské a z toho pramenící tendence k přílišné kriminalizaci aktivit v této oblasti,
- zdlouhavost trestně právního řízení a s tím související recidiva a faktická negace účelu trestu,
- pronikání zločineckých struktur do zájmového prostředí, silný vliv mezinárodního prvku,
- vysoký stupeň organizovanosti, latence této trestné činnosti, používání

konspirativních metod při jejím zakrývání, vysoký stupeň variabilnosti z pohledu předmětu zájmu pachatelů,

- přílišnou liberálnost právních předpisů upravujících podmínky podnikání v dané oblasti (podnikání cizinců, zařazení mezi živnosti volné aj.),
- faktickou nemožnost zajištění a zničení pirátských výrobků při neprokázání všech znaků skutkové podstaty trestného činu.

5.2 Průzkum úrovně právního vědomí

V předcházející stati jsem jako jeden z prvních kriminogenních faktorů precizoval nízkou úroveň právního vědomí u pachatelů trestné činnosti ale rovněž tak i u potencionálních zákazníků a uživatelů. U dospělé populace je nízké právní vědomí ve vztahu k duševnímu vlastnictví vcelku pochopitelné, neboť předchozí režim uměle vyzdvihoval zručnou a fyzickou náročnost manuální práce na úkor duševní činnosti. V dnešních souvislostech však zejména tento aspekt ovlivňuje do značné míry rozvoj pirátství a zejména u mládeže staví hodnotu duševního vlastnictví hluboko pod úroveň vlastnictví fyzického. Domnívám se, že úroveň právního vědomí mládeže je do budoucna řešením nejen výrobového pirátství, ale všech asociálních projevů a proto jsem se rozhodl provést průzkum mezi mládeží, která by neměla být již zasažena propagandou minulého režimu, přitom by měla mít dostatečné intelektuální schopnosti a vědomosti, týkající se této problematiky.

5.2.1 Pracovní hypotéza

Pro provedení průzkumu jsem si stanovil pracovní hypotézu - ***lze považovat za hlavní příčinu rozmachu výrobového pirátství nedostatečnou úroveň právního vědomí obyvatelstva, případně, zda tato úroveň právního vědomí je na standardní úrovni a pouze laxnost s liberálností norem umožňují rozvoj tohoto asociálního chování.***

5.2.2 Metoda ověření hypotézy

Jako metodu ověření jsem zvolil průzkum mezi studenty Střední odborné školy, kteří by již neměli být v tomto případě zasaženi propagandou minulého režimu, ale přitom mají dostatečné intelektuální schopnosti a vzdělání. Ke zvolení studentů Střední odborné školy ve věku kolem 15 let jsem měl ještě další důvody, a to zejména skutečnost, že tito studenti mají zájem o díla hudební, audiovizuální či software a s tím související zájem o pořizování záznamů těchto děl. Jako neméně důležitý mi připadá i fakt, že tito studenti jsou převážně ze sociálně zabezpečených rodin, takže průzkum by neměl být zkreslen finančními možnostmi respondentů.

K provedení průzkumu jsem zvolil formu anonymního písemného dotazníku, ve kterém jsem položil tyto otázky :

1. *Znáte pojem " pirátská nahrávka " ?*
2. *Vlastníte jakoukoliv nelegální nahrávku ?*
3. *Udělali jste sobě nebo kamarádům kopie nějakých hudebních či audiovizuálních děl ?*
4. *Myslíte, že kopírování hudebních či audiovizuálních děl a jejich šíření je špatné ?*
5. *Myslíte, že nelegální kopírování a šíření někomu škodí ? Pokud ano, víte komu ?*
6. *Byli byste ochotni kamarádit s někým,kdo pořizuje tímto způsobem nahrávky a prodává je ?*

5.2.3 Zpracování výsledků

Anonymním písemným dotazníkem bylo osloveno 50 studentů a všichni odpověděli. Více než tři čtvrtiny (95 %) dotázaných dětí vlastní pirátskou nahrávku a více než polovina z těchto (53 %) si ji pořídila sama. Méně než polovina (48 %) dotázaných studentů se domnívá, že pirátství je špatné. Více než polovina (80 %) dotázaných ví, že pirátství někomu škodí, většina z těchto (72 %) chápe tuto škodu jako hmotnou škodu vzniklou autorům, výrobcům či distributorům. Pouze malá část z nich (5 %) vnímá

pirátství jako celospolečensky škodlivý jev. Bezvýznamné není ani zjištění, že studenti jsou velmi tolerantní k pirátství, neboť pouze 15,7 % by odmítlo mít za kamaráda výrobce či prodejce nelegálních nahrávek.

5.2.4 Výsledná zjištění

Z provedeného průzkumu bylo tedy zjištěno, že právní vědomí k ochraně duševního vlastnictví u studentů ve věku kolem 15 let je na velmi nízké úrovni. Alarmující je především zjištění, že většina studentů sama pirátské nahrávky pořizuje, naprostá většina je vlastní a stejně tak naprostá většina je vůči pirátství tolerantní.

Průzkumem bylo tedy potvrzeno nebezpečí, že výrobní pirátství se v budoucnosti může stát sociální normou a právní normy chránící celou oblast duševního vlastnictví budou považovány za formální a k jejich dodržování nebude vůle.

Lze konstatovat, že provedený průzkum potvrdil zvolenou hypotézu. Jako hlavní aspekt rozmachu výrobního pirátství lze chápat nedostatečnou úroveň právního vědomí.

5.3 Budoucnost

S určitým krátkodobým výhledem do budoucnosti je třeba zdůraznit, že se možnosti nelegálního užívání a masových krádeží výsledků tvůrčí činnosti ve všech sférách budou rozvíjet pod vlivem dalšího technického rozvoje, a to jak v absolutním objemu, tak i v negativních následcích tohoto jevu. V "informačních dálnicích" na počátku třetího tisíciletí bude možné získávat k nelegálnímu užití víceméně neomezenou nabídku nemateriálních hodnot ať již k legálnímu či nelegálnímu užití.

Na tomto místě bych rád zdůraznil přesvědčení, že samotné legislativní

zakotvení práv vyplývajících z duševního bohatství není všelékem, který by poskytoval řešení všech mnou nastíněných problémů. Řešení této problematiky spočívá ve vytvoření propojeného a funkčního systému základní efektivní a moderně koncipované autorskoprávní a průmyslově právní ochrany a jejího účelného propojení s dalšími prostředky občanského práva, práva trestního a správního. Tento normativní systém musí být umocněn fungujícími složkami státní správy a organizacemi hromadné správy autorských děl, či organizacemi zastupujícími zájmy subjektů, které mají v rámci tohoto systému nezastupitelné místo.

V těchto souvislostech hraje nesmírný význam i otázka obecného právního vědomí, které zejména ve věkové skupině 12 - 30 let má velmi daleko k ideálnímu stavu. Dříve byly předmětem školních výměn a středem zájmů různé sběratelské artikly, bohužel v současné době jde spíše o počítačové programy a další mediální produkty vzniklé na této bázi. Lze tedy jen stěží předpokládat, že se snadno a rychle podaří této věkové skupině vštípit právní vědomí a z něj vyplývající postoje. S ohledem na tuto argumentaci lze jen stěží k perspektivám ochrany duševního vlastnictví zaujímat optimistický postoj.

V žádném případě není mým cílem vykreslit nějakou katastrofickou vizi budoucnosti ochrany duševní tvůrčí činnosti, a jsem naopak přesvědčen, že tento současný stav volá po hledání nových progresivních způsobech ochrany této tvůrčí činnosti ve všech jejích formách.

Z Á V Ě R

V této bakalářské práci jsem se pokusil objasnit veškeré společensko - právní souvislosti, které se vztahují nejen k výrobnímu pirátství, ale i souvislosti, které tento asociální jev umožňují či podporují. Vzhledem k tomu, že jde mnohdy o velmi složitou problematiku, především pokud jde o konverzi tuzemského trhu, včetně trhů bývalého socialistického sektoru, na trhy s běžnými tržními principy a s tím vzrůstající sociální nejistota a egoismus, nemohu si ani v nejmenším činit nárok na úplnost uvedených údajů a ani na správnost svých názorů. Ty odrážejí jen mé dosavadní poznatky, získané na základě pracovního zařazení, která spočívala v ochraně práv plynoucích z oblasti duševního bohatství. V současné době boj proti kriminalitě v oblasti autorského práva nabývá stále na větším významu. Kriminální aktivity v této oblasti mají bezesporu negativní vliv na celkové hodnocení České republiky v zahraničí. Česká republika již několik let každoročně čelí hrozbě vlády USA o zařazení na seznam „SPECIAL 301“ do kategorie Watch List, do které jsou zařazovány země, které nedostatečně chrání duševní vlastnictví s původem v USA. S ohledem na rychlé změny informačních technologií a charakteru této kriminality je třeba přijímat adekvátní systémové kroky. Ke zlepšení situace je zapotřebí vytvořit jednotné úkoly prevence, na kterých budou spolupracovat všechny zainteresované instituce, tedy nejenom složky policie ČR a další státní instituce, ale také nevládní organizace např. ČPU a IFPI. Společným úkolem těchto institucí by mělo být především rozšíření právního vědomí ve společnosti, že každý bude chápat útok na autorská práva jiného jako možný útok na práva svá. Tohoto lze dosáhnout zejména působením na občany prostřednictvím médií, například medializací úspěšných zákroků proti výrobnímu pirátství a zahrnutí vzdělávacích programů do výuky na školách.

Díky povaze duševního vlastnictví vůbec by bylo možné toto téma rozvinout do větších detailů, které nelze vzhledem k zadání rozsahu této práce objasnit, přestože si tuto pozornost bezesporu zaslouhují.

RESUMÉ

Předmětem této bakalářské práce je **výrobní pirátství jako sociálně patologický jev ve společnosti**. Prostřednictvím tohoto tématu jsem se pokusil formulovat některé úvahy, které se dotýkají současného stavu ochrany práv plynoucích z oblasti duševního vlastnictví v tuzemských poměrech. Jedná se totiž o objektivní obraz a důsledky působení společenských a technických podmínek, které v posledních desetiletích determinují účinnost, fungování a prosaditelnost tradičních koncepcí a postulátů práv plynoucích z ochrany duševního vlastnictví.

Dnešní podmínky jsou především globalizačním využitím výsledků duševní tvůrčí činnosti v teritoriálním i kvantitativním smyslu, a to v míře, se kterou jsme zatím v tomto oboru nebyli konfrontováni. Česká republika je součástí globálního prostředí, které zejména v evropském kontextu vytváří výhodné podmínky pro některé negativní jevy, jež byly předmětem úvah a výkladů v rámci této bakalářské práce.

Jedná se o stav a situace, kdy teoretické koncepce a praktické systémy vytvořené v minulosti viditelně selhávají při střetu s technickou a komerční realitou forem a způsobů užití výsledků duševní tvůrčí činnosti v současných podmínkách. S nástupem nových technických a technologických postupů a zejména s nástupem digitalizace audiovizuálních záznamů dochází ke změně, která se jeví jako zásadní. Nedovolené rozmnožování a plagiátorství pro komerční potřeby se od té doby stává výrazným negativním společensko ekonomickým fenoménem, který do značné míry ohrožuje a destabilizuje ekonomicko společenskou rovnováhu.

V samotné bakalářské práci jsem se snažil o popsání objektivních podmínek, které do značné míry tento asociální jev umožňují, usnadňují či motivují. Jde především o obecný stav nesmírné poptávky po takovémto druhu zboží, dále jistý vzrůstající fond volného času a cenově dostupná a plošně rozšířená reprodukční či záznamová technika. Nesporný vliv má rovněž velmi snadná a všeobecně rozšířená možnost distribuce, kde je

poukázáno na nový jev šíření cestou Internetu.

Bakalářská práce se rovněž zabývá precizováním kriminogenních faktorů, kde jako jeden z hlavních faktorů je uveden aspekt nízkého právního vědomí obyvatelstva. Tento aspekt byl mnou pojat jako hypotéza pro průzkum a prakticky proveden u studentů střední odborné školy. Průzkumem bylo potvrzeno nebezpečí, že výrobkové pirátství se v budoucnosti může stát sociální normou a právní normy chránící celou oblast duševního vlastnictví budou považovány za formální a k jejich dodržování nebude vůle.

V závěru samotné práce jsem se snažil nastínit jisté možnosti, či cesty, kterými by se zřejmě ať již aktivní či pasivní ochrana práv plynoucích z duševního bohatství mohla ubírat a tím výrazně pomoci k eliminaci patologického jevu výrobkového pirátství z naší společnosti.

ANOTACE

Prostřednictvím tohoto tématu jsem se pokusil formulovat některé otázky a úvahy, které se dotýkají současného stavu ochrany práv plynoucích z oblasti duševního vlastnictví v tuzemských poměrech.

V samotné bakalářské práci jsem se snažil o popsání objektivních podmínek, které do značné míry tento asociální jev umožňují, usnadňují či motivují. Jde především o obecný stav nesmírné poptávky po takovémto druhu zboží, dále jistý vzrůstající fond volného času a cenově dostupná a plošně rozšířená reprodukční či záznamová technika. Nesporný vliv má rovněž velmi snadná a všeobecně rozšířená možnost distribuce, kde je poukázáno na nový jev šíření cestou Internetu.

V závěru samotné práce jsem se snažil ukázat jistou možnost, či směr, kterým by se zřejmě ochrana práv plynoucích z duševního vlastnictví mohla ubírat a tím výrazně pomoci eliminovat patologický jev výrobního pirátství z naší společnosti.

Klíčová slova :

- duševní vlastnictví – autorské právo – sociálně patologický jev – právní úprava – nehmotné statky – autorské dílo – pirátství – softwarové pirátství – identický padělek – státní orgány.

Annotation

Through the mediation of this topic, I have tried to form some questions and cogitations, which touch the contemporary state of the law protection, following from the sphere of psychological ownership in inland conditions.

In the bachelor leaving test itself, I have tried to describe objective conditions which make this unsociable state phenomenon to certain extent possible, make it easier or motivate it. The point is the common state of a big call of such a type of products, further more the increasing among of the freetime and widely broaden recording technology. Undisputed influence on it, has also got very easy and general extended possibility of distribution- there we can find a new phenomenon- extending via internet.

In conclusion, I tried to show a certain possibility or a direction, that the law protection connected with psychological ownership could follow in. This should help to reduce the invalid phenomenon in our society – the products piracy.

The main words of the text:

psychological ownership-copyright-social-invalid phenomenon- legal arrangement-incorporeal agency-autor's work- piracy,-software piracy- identical falsification- state agency.

Seznam použité literatury:

1. BRABCOVÁ, I. Hospodářská kriminalita z pohledu kriminologie. 1.vyd. Praha:
Policejní akademie České republiky, 2001. 72 s. ISBN 7251-071-1
2. KNAP, K., OPLTOVÁ, M., KŘÍŽ, J., RŮŽIČKA, M., Práva k nehmotným
statkům . 1. vyd. Praha:Codex, 1994. 248 s. ISBN 80-901185-3-4
3. KŘÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V., Autorský zákon a
předpisy související – komentář. 1.vyd. Praha:Linde Praha, a.s.,
2001. ISBN 80-
7201-385-8
4. NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. Trestní kodexy. 2.vyd. Praha:
Eurounion, 2002.
5. ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. Trestní zákon. Komentář.
5.vyd. Praha: C.H. Beck, 2003
6. PORADA, V., KONRÁD, Z., Metodika vyšetřování počítačové
kriminality. 1.vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1997
7. TELEČ, I. Autorský zákon: komentář. 1.vyd. Praha: C.H.Beck, 1997
8. VÁVRA, V. Metodická pomůcka k odhalování a dokumentování
trestné činnosti v oblasti duševního vlastnictví. 1.vyd. Praha:
Kriminální úřad Policejního prezidia ČR, 2001
9. VÁVRA, V. Porušování autorských práv. Kriminalistický sborník,
2003, roč. 47, č.3
- 10.VÁVRA, V. Dílo mysli pod zákonem. Policista, 2002, č.3. Dostupné
na World Wide
Web:<http://www.internet.bb/casopisy/policista/2002/03pirati.html>

- 11.ZAPLETAL, J. Kriminologie. 3.vyd. Praha:Policejní akademie ČR, 2001
- 12.Důvodová zpráva k Zákonu č. 121/2000 Sb. Dostupné na World Wide Web: http://www.nkp.cz/o_knihovnach/AutZak/Duv.htm
- 13.Koncepce boje proti kriminalitě v oblasti duševního vlastnictví, Ministerstvo vnitra ČR, 2000.
- 14.INTEGRAM. Základní informace o ochranné organizaci vykonávající kolektivní správu majetkových práv výkonných umělců a výrobců zvukových a zvukově obrazových záznamů – informační leták
- 15.IFPI. Zprávy o protipirátské činnosti let 1999-2002
- 16.OSA-Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.osa.cz>>
- 17.Studie o stavu softwarového pirátství ve světě. Osmá výroční zpráva BSA a první výroční studie BSA-IDC, červenec 2004. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.bsa.cz>>
- 18.Závěrečné zprávy o činnosti ČPU z let 1997-2002
- 19.Illík, D., et al.: Piráti zvuku a obrazu. Praha - Bratislava 1991.
- 20.Knap, K.: Užití autorského díla. Autorské otázky 1973-1974.
- 21.Statistiky Bussines Software Alliance CZ.
- 22.Statistiky Ministerstva financí ČR
- 23.Statistiky Mezinárodní federace fonografického průmyslu (IFPI) ČR.
- 24.Statistiky Policie ČR.

Příloha č. 1

Nejvýznamnější právní předpisy v oblasti autorského práva

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Zákon č. 121/2000 Sb o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů

Zákon č. 200/1990 Sb. o přestupcích

Zákon č. 191/1999 Sb o opatřeních týkajících se dovozu, vývozu a zpětného vývozu zboží

Zákon č. 137/1995 Sb. o ochranných známkách

Zákon č. 116/2000 Sb., kterým se mění některé zákony na ochranu průmyslového vlastnictví

Zákon č. 145/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 64/1986 S. o České obchodní inspekci

Zákon č. 634/1992 Sb. o ochraně spotřebitele

Mezinárodní smlouvy:

Úmluva o ochraně výrobců zvukových záznamů proti nedovolenému rozmnožování jejich zvukových záznamů, uzavřená v Ženevě ze dne 29. října 1971, č. 32/1985 Sb. Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví tzv. Dohoda TRIPS uzavřená v Marrakéši dne 15.4. 1994 (sdělení MZV č. 191/1995 Sb.)

Obchodní dohoda s USA mezi vládou ČSFR a USA, která vstoupila v platnost dne 17.11. 1990. Jedná se o závazek k zavedení přiměřené a účinné ochrany pro duševní vlastnictví.

Revidovaná Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl poslední revize z roku 1971 v Paříži.

Směrnice Evropské unie:

- směrnice Rady ES č. 92/100/EC ze dne 19.11. 1992 o právu na pronájem a půjčování, jakož i o některých právech příbuzných

právu autorskému v oblasti duševního vlastnictví,

- směrnice Rady ES č. 93/83/EHS ze dne 27.9. 1993 o koordinaci některých pravidel z oboru práva autorského a práv příbuzných právu autorskému, vztahující se na satelitní vysílání a kabelový přenos,
- směrnice Rady ES č. 93/98/EHS ze dne 29.10. 1993 o harmonizaci ochranné doby práva autorského a některých práv příbuzných,
- směrnice Rady ES č. 97/36/ES ze dne 30.6. 1997 o koordinaci některých ustanovení zákonů, jiných právních předpisů a správních aktů v členských státech o pozorování činností na úseku televizního vysílání,
- nařízení Rady ES č. 3295/94 z 22.12. 1994 stanovící opatření k zákazu propouštění padělaného a pirátského zboží do volného oběhu, vývozu nebo dovozu nebo vstupu do režimu s podmíněným osvobozením.